

засобом захисту внутрішнього й зовнішнього фінансового капіталу від інфляційного знецінення. Причому накопичені обсяги інвестиційного потенціалу є не тільки основою їх конкурентоактивності у здійсненні банківських операцій, забезпечення високого рівня рентабельності, ліквідності, але й сприяють розширенню ресурсної бази банків у задоволенні попиту на інвестиційні потреби у додаткових фінансових ресурсах [12-18].

Список літератури

1. Офіційний сайт НБУ. Режим доступу: [https:// bank.gov.ua/](https://bank.gov.ua/).
2. Звіт про фінансову стабільність. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article.

УДК 336.71

М. Чернишов, В. Левченко

KNUTD@edu.ua

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Вступ. Банківська система є однією з найважливіших складових ринкової економіки, її розвиток є однією з основних передумов розвитку економіки країни. Питання про те, що таке банк, не таке просте, як здається на перший погляд. Зазвичай вважається, що банк - це місце для зберігання грошей. Проте таке трактування ролі банків не лише не розкриває їхньої суті, але і приховує їхню справжню функцію в національному господарстві. Діяльність банків настільки різноманітна, що їхня справжня сутність залишається невизначеною. У сучасному суспільстві вони здійснюють найрізноманітніші операції. Банки організують не лише грошовий обіг і кредитні відносини, через них також здійснюється фінансування національної економіки, проводяться страхові операції, торгівля цінними паперами, а в деяких випадках - посередницькі операції та управління активами.

Банківська діяльність завжди пов'язана з ризиком, можливим розголошенням конфіденційної інформації та наявністю внутрішніх та зовнішніх загроз. Напружена криміногенна обстановка в країні, поява активних структур економічного розвідування в Україні, міжнародна організована злочинність та широке застосування жорстких методів впливу на банківські установи визначають актуальність цієї проблеми у найближчій перспективі.

Виклад основного матеріалу. У перекладі з грецької мови поняття безпека означає "володіти ситуацією" [1]. В економічній літературі безпеку банку розглядають як стан стійкої функціонуючої діяльності, при якому забезпечується досягнення цілей банку і його основних інтересів, захист від усіх дестабілізуючих чинників незалежно від умов функціонування; здатність своєчасно та адекватно реагувати на всі негативні явища внутрішнього та зовнішнього середовища банку; можливість протистояти різним загрозам щодо власності, діяльності та іміджу банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [2]; стан захищеності банку від внутрішніх і зовнішніх загроз [3]; система заходів, що забезпечують захист інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх та внутрішніх загроз [4]. При цьому безпека банку має комплексний та багатофункціональний характер, а її реалізація дозволяє досягти пріоритетних цілей банку, створити і використовувати можливості конкурентного середовища для забезпечення його ефективного функціонування та стійкого розвитку в довгостроковій перспективі.

Узагальнюючи розглянуті наукові підходи, можна запропонувати таке визначення поняття "фінансова безпека банку" - це стан банку (банківської системи в цілому), який характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім та внутрішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах дестабілізуючого впливу навколишнього середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави), а головною метою безпеки банку є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи в цілому на ринку банківських послуг і запобігання можливості отримання збитків або втрати частини прибутків внаслідок реалізації внутрішніх і зовнішніх загроз.

За думкою В. Коваленко, Т. Болгар та О. Сергеевої [3] ключовими характеристиками фінансової безпеки банку є: забезпечення рівноваги та стійкого фінансового стану банку; сприяння ефективності діяльності банку; раннє виявлення проблемних аспектів у діяльності банку; нейтралізація криз і запобігання банкрутству.

Фінансова безпека банку безпосередньо залежить від загроз, які існують або можуть виникати в процесі його діяльності. На сьогодні відсутні єдині підходи до оцінки загроз безпеці банків. Так, Н. Карчева та І. Карчева [5] виділяють серед найостанніших: загрози безпеці банку з боку зовнішнього середовища (від клієнтів, партнерів, конкурентів, злочинців, держави через різні державні установи та громадян) і загрози безпеці банку з боку внутрішнього середовища (від власників, адміністрації, менеджерів підрозділів, фахівців, неформальних груп).

Нещодавня хвиля фінансових інновацій, заснована на можливостях, які надає цифровізація, в основному прийшла з-за меж банківської системи та виявилася у формі нових постачальників фінансових послуг - або конкуруючих з банками, або співпрацюючих з ними, але в той же час несучих певний руйнівний потенціал.

Смартфони, Інтернет та API забезпечують швидший обмін інформацією, нові канали її доставки та краще використання масштабу. Це сприяло відмові від традиційної моделі фізичних офісів і відділень та виходу на ринок нових постачальників платіжних послуг - від компаній мобільного зв'язку, що пропонують мобільні гроші, до фінтех-компаній, що пропонують цифрові гаманці. Інтернет також сприяв зростанню конкуренції, дозволяючи клієнтам порівнювати продукти та ціни різних фінансових послуг різних постачальників, а завдяки платформам клієнти отримали можливість переміщати депозити між банками при зміні умов.

Революція в інформаційних технологіях, включаючи хмарні обчислення, спростила створення, обробку та використання великих обсягів даних та застосування статистики для вимірювання фінансових ризиків та їх управління. Штучний інтелект та машинне навчання дозволяють покращити моделі сортування та моніторингу порівняно з існуючими методами, такими як традиційні (головним чином статичні) моделі кредитного рейтингу. Декілька досліджень показали, що великі дані є більш корисними для прогнозування дефолтів, ніж традиційні підходи, що використовують дані кредитного реєстру (див., наприклад, дослідження порівняння кредитів, виданих великою фінтех-компанією, з аналогічними кредитами, виданими традиційними банками; дослідження використання цифрових слідів у кредитному рейтингу; дослідження прогнозування ймовірності дефолту позичальників на основі даних про використання ними мобільних телефонів). Крім оцінки кредитоспроможності, штучний інтелект та великі дані також можуть відігравати важливу роль у операційній діяльності та діяльності з вимірювання та управління ризиками, такими як моніторинг шахрайства та кіберподій, боротьба з відмиванням грошей, перевірка відповідності регуляторним вимогам.

Поява DLT, найвідомішою з яких є блокчейн, представлений як метод підтвердження права власності на біткоїн, привернуло увагу багатьох інвесторів до криптоактивів. У відповідь на зростаючу значущість приватних криптоактивів центральні банки по всьому світу почали досліджувати можливість випуску власних цифрових валют для роздрібних клієнтів.

У XXI столітті традиційні способи ведення бізнесу змінилися на феномен екосистем. Вони є результатом стрімкого технологічного прогресу та зростаючих потреб клієнтів і суттєво змінили систему взаємозв'язків між покупцями та продавцями [6]. Це явище включає в себе широкі можливості розвитку, але також має пов'язані з ним ризики та складнощі, які також потрібно розглянути й проаналізувати. Головним принципом і конкурентною перевагою екосистеми є акцент на клієнті. Ключовим фактором є те, що клієнт під час споживання не повинен залишати межі екосистеми. Для цього всі продукти компанії, як правило, розробляються з урахуванням можливостей взаємодії та оберненої сумісності. Компанія гарантує клієнту якість та підтримку материнського бренда. Від агрегатора вимагаються не лише величезні фінансові ресурси, але й достатня кількість кваліфікованих кадрів, особливо в галузі IT-технологій, значна база лояльних клієнтів та компетентне керівництво, здатне координувати різнопланові напрямки бізнесу. Українські великі банки саме відповідають вищезгаданним вимогам.

На основі отриманих даних у результаті дослідження були сформульовані рекомендації для фінансових установ, які мають намір створювати екосистему:

1. Встановити механізми регулювання в екосистемі. Оскільки банк, який раніше не мав досвіду з деякими видами бізнесу, бере на себе відповідальність за широкий спектр послуг та дочірніх компаній. Важливо не лише правильно розподілити повноваження керівництва, а й чітко визначити сфери відповідальності менеджменту.

2. Надати підконтрольним компаніям і сервісам більше автономії. В питанні створення успішно функціонуючої екосистеми немає місця амбіціям щодо загального контролю над бізнесом. Багато малих підприємств, які були поглинуті великими гравцями, вже мають вибудовану модель управління, і головне завдання компанії-агрегатора - не створювати перешкоди для діяльності своєї підопічної організації. Технологічним стартапам важливі інвестиції, а не бюрократичні тяганини.

3. Розмежувати капітали всередині фінансової організації та запобігти ризикам, пов'язаним з використанням коштів клієнтів у інвестиційних цілях [7]. Важливо пам'ятати, що головною організацією є банк, і збереження грошей населення є першочерговою задачею керівництва.

4. Не зловживати доступом до особистої інформації клієнтів і приймати заходи щодо захисту особистих даних. У сучасний час збереження особистої інформації в цифровому просторі також є пріоритетом для всіх структур, на рівні як з майном так і грошима.

Висновки. Система управління фінансовою безпекою банку вимагає постійного удосконалення та розвитку. Вимоги та загрози безперервно змінюються, тому банки повинні бути готові до адаптації та вдосконалення своїх стратегій та методів управління фінансовою безпекою. Тільки в такий спосіб вони зможуть зберегти свою стабільність та успішність в умовах сучасного фінансового ринку.

Список літератури

1. О. М. Петрук і А. О. Петрук, «Теоретичні засади забезпечення безпеки операцій банків з похідними фінансовими інструментами», *ета*, вип. 3(101), с. 87–98, Жов 2022.

2. І. Висоцька, С. Савіна, К. Мазур, М. Нагірна, і І. Дорош, «ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ», ФКДПТП, вип. 4, вип. 39, с. 58–65, Вер 2021.

3. V. V. Kovalenko, T. M. Bolgar, і O. S. Sergeeva, «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ — ПРОБЛЕМИ ВИМІРУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ», *ФКДПТТ*, вип. 3, вип. 26, с. 38–45, Вер 2018.
4. Н. С. Педченко і С. М. Дячек, «Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України», *ета*, вип. 1(91), с. 133–145, Квіт 2020.
5. Г. Карчева, І. Карчева «Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків». *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. Вип. 1. с. 168-198. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.01.188>.
6. E. Jung, C. Lee & J. Hwang «Effective strategies to attract crowdfunding investment based on the novelty of business idea», *Technological Forecasting and Social Change*. Vol. 178. p. 121558. 2022.
7. X. Shi & Y. Shi «Unpacking the process of resource allocation within an entrepreneurial ecosystem», *Research Policy*. Vol. 104378. 2021.

УДК 658.15

О. Черниш, Ю. Радчук

chernysh.o@knutd.com.ua, Padchuk241@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Діагностувати чи прогнозувати фінансову стійкість підприємства в умовах воєнного стану досить складно, оскільки війна створює непередбачувані обставини, які можуть призвести не тільки до скорочення обсягів виробництва, а й спричинити повну його зупинку і навіть безповоротну втрату майна чи ресурсів. Форс-мажорні обставини характеризуються непередбачуваністю та неможливістю прогнозування, що ускладнює процес аналітики.

Однак практика 2022 року показала, що воєнний стан та повномасштабна війна на території України не завжди є виокремленням для успішного бізнесу. За ефективного управління формується можливість продовжувати бізнес (а іноді і створювати новий) в умовах війни, створювати умови для збереження активів та ресурсів і навіть їх розвитку.

З початком повномасштабного вторгнення з необхідністю релокації бізнесу стикнулося близько 50% підприємств України [1], які через війну були вимушені змінити не лише регіон, а інколи й переформатувати свої виробництва, диверсифікувати лінійку продукції та перейти до нових бізнес-моделей, які передбачають зміну фінансової системи підприємства, формування нових видів грошових потоків тощо.

Діагностика фінансової стійкості підприємства традиційно здійснюється шляхом аналізу: майнового стану, динаміки зміни капіталу та джерел його формування, показників ліквідності, показників фінансового стану, показників ділової активності, показників рентабельності [2-4]. Поряд з цим, незважаючи на незмінність методології визначення показників фінансової стійкості все ж таки передбачає певні зміни. Це зумовлено, в першу чергу, формуванням нового середовища функціонування підприємства, коли основною умовою його роботи є забезпечення безпеки персоналу та клієнтам, формування платоспроможності за обов'язковими платежами а також збереження кадрового складу.

Крім того, на фінансову стійкість підприємства впливає багато чинників, спричинених військовим станом. Основний із них – нестабільність зовнішнього середовища, яка вимагає грамотного фінансового управління та швидких реакцій на різні виклики. Кожне підприємство, яке працює в умовах воєнних дій, стикається з ситуацією, коли необхідно коригувати бізнес-моделі для того, щоб продовжити функціонування на ринку. Основними завданнями при цьому є організація безпеки для персоналу та клієнтів, збереження кадрів та забезпечення платоспроможності перед постачальниками. Відповідна фінансова політика здійснює вплив і на нормативні значення показників фінансової стійкості. В умовах неможливості використання зовнішніх фінансових ресурсів, фінансова стійкість та ліквідність підприємств суттєво зростає, оскільки вони вимушені працювати за рахунок власних коштів. В свою чергу, ті підприємства які не мають власних ресурсів, не зможуть функціонувати на ринку, що не передбачає товарних чи фінансових доступних кредитів. Така ситуація спричиняє зміну підходів до забезпечення платоспроможності таким чином, щоб за рахунок вільних готівкових коштів підприємство могло терміново погасити заборгованість, а також здійснювати оперативні інвестиції в розвиток.

Відповідно до забезпечення концептуальних умов роботи підприємства, необхідно налаштувати фінансову систему, щоб вона могла підтримувати життєздатність бізнесу. Для цього необхідно сформулювати принципово нові підходи до побудови політики ліквідності, фінансової незалежності, оборотності та рентабельності. Розглянемо кожен із підходів більш детально.

Управління ліквідністю в умовах війни. В умовах воєнного стану багато підприємств зіткнулись з проблемами ліквідності. На початку війни чимало керівників підприємств вилучили кошти з обігу з метою їх збереження. Як результат погіршення показників ліквідності, а період погашення короткострокової кредиторської заборгованості суттєво зріс. Орієнтовно через три місяці після початку повномасштабних